

Joso Jurkovič:

Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu.

Umetniške razstave imajo namen, da se seznanijo publika z eno najvažnejših komponent kulture. Pri nas nima upodabljalna umetnost nobenega glasila; umetniki gredo svoja pota, občinstvo navadno ne ve o njih drugega, kakor da živi ta in oni umetnik v slabih razmerah. Jakopič je tvegala vse, da bi odpomogel tej mizeriji, da bi imela tudi slovenska upodabljalna umetnost svoj kotic in da ne bi bila samo privesek na tujih razstavah. In zdaj, ko so porumeneli kostanji po Tivoli in šumj listje z njih, so zbrali umetniki plod svojih sanj in svojega truda, da ga položijo pred vse, ki so žejni lepote.

Razstava združuje dve skupini: skupino, ki si ni naredila nobenega imena, in „K. S. U.“ t. j. „Klub slovenskih umetnikov“. V prvi razstavlja klub „Sava“, ki deluje na Slovenskem že od razpada „Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani“ in razstavlja tudi izven domovine ter je predstaviteljica slovenske upodabljalne umetnosti pred Evropo. V tej skupini razstavlja tudi umetniki, ki ne pripadajo nobenemu klubu in se le ob priliki razstav priklopijo tej ali oni skupini. — K drugi skupini pripadajo umetniki, ki so pristopili ob priliki IV. jugoslovanske umetniške razstave v Belgradu kot slovenski oddelek k jugoslovanskemu umetniškemu društvu „Lada“ in si dali sedaj ime „K. U. S.“ —

Ivan Grohar ima na tej razstavi samo eno sliko in sicer zadnjo, ki je ni mogel popolnoma dovršiti. Žalost se poloti človeka pred to sliko „Na polju“, ki prekipeva življenja in zdravja, če se pomisli, da jo je delal umetnik, ko je vedel svojo usodo in mu je postajala roka nesigurana, a pred njim je stala večno mlada narava in ga vabila... Še mu ni dala hrepenenja miru: v dalji je videl nove ceste, podal se je na nje — pa jih ni dohodil. Monumentalno, celo nekoliko teatralično v gibanju in v svetlobnih učinkih je to v širokih barvenih ploskvah izvedeno delo.

Rik. Jakopič ima dvajset del, deloma izvršenih slik deloma skic. Kdor bi rekel, da so nedosežna, ali pa kak drug lapidarniji epiteton, bi povedal banalnost. Težko je označiti vsaj približno, katera je boljša in najboljša. Vsi mogoči toni in kontrasti

barv, vsa moč in drhtenje narave je združena v teh slikah, vse je razkošna pesem narave. Ali je lepši „Faust“ ali „Über allen Wipfeln...“, ali „Polje“ ali „Kamenitnik“? Kdor gleda Jakopičeve slike, ne primerja — samo občuduje!

Mat. Jama je zastopan na tej razstavi kvantitativno dobro, četudi niso vse slike kvalitativno enake. Pustil je nekdanji malo trd način slikanja, kjer je ustvaril ubrane slike, in postal bolj uglajen, kar kaže „Večer na Donavi“. Najboljše slike so „Hiše v snegu“, „Cvetlice“ in „Stari grad“.

Peter Žmitek razstavlja tri letošnje slike, druge so iz zadnjih par let. Med novimi je najboljši portret Aškerca na mrtvaškem odru. Pozna se sicer, da je delo trenutka, vendar je karakteristika dobra. Najboljša njegova slika pa je „Na Kostanjevici“ in kaže v bujnih barvah Hrvatice, ki se vračajo v opoldanski vročini od proščanja.

Maksim Gaspari je v skromnem kotičku razobesil svoje kompozicije narodnih motivov. Otresa se počasi svoje stare risarske metode in študira naravo, vsled česar postajajo slike bolj plastične, sočne, dasi motijo še nekoliko preveč municijozni rekviziti.

Fr. Tratnik razstavlja samo svojo „Obupano mater“. Nekaj demonsko-tragičnega je v tej sliki. Turobno ozadje, mati, ki ji je bolelost spačila obraz, v naročju mrtvo dete. Temno nebo se zdi podobno pošastim, ki se plazijo z zlobnim režanjem.

Srečka Magoliča, starejši in mlajši, sta zastopana s petnajstimi slikami. — Pavel Gustinčič s svojo sliko „Pred jamo“ ni podal ničesar, kar bi bilo karakteristično za njegov talent. — Fran Klemenčič, ki je prej risal v širokih ploskvah, je postal bolj gladek in tudi medel, kar prepriča vsakega njegova „Predica“.

Lojze Perhavec in Anica Zupanec sta začetnika, ki iščeta smeri in potov, ki bi odgovarjali njih individualnosti. Vsako tipko pritisneta, da bi dobila ton, ki bi bil pravi, manjka še odločnosti.

Napotnik je razstavil „Egipčanko“. — „Stari most“ Slavka Smrekarja sodi v kako „Gartenlaube“.

Med kiparji so v tem oddelku zastopani štirje, dasi je različnih kipčkov in dekorativnih figur mnogo. Fran Berneker kaže svojo „Suzanico“, marmornat kip, iz katerega veje nežno občutena poezija mladosti. — Lojze Dolinar gleda v globino bede in obupa; sključene, izžete postave, ki pozdravljajo smrt, so predmet njegovih del. Turobni so ti „Izgnanci“, ljudje, ki jih je bruhnilo življenje na prod, ki jim je izsesalo moči. Njegov portret Jakopiča izraža vso bolelost ženija, ki stoji na višavi in je žalostno sklenil roke, ko je

videl, kaj je pod njim. „Utopljenka“ je tehniško priprosto in mi-miško izborna podana. Satirični kipček predstavlja Ant. Aškerca na grmadi; izraz je dobro pogojen, vendar se kaže, da ni Dolinar tukaj v svojem elementu in ni tiste eruptivne moči kot v „Izgnancih“ in „Pokopu“. — Ivan Zajec ima največ kiparskih del na tej razstavi; stvari so večidel dekorativne in ne segajo čez srednji nivo. Med boljšimi so „Zvečer od dela“, „Težaki“ in „Ribiči“. — Anton Štefinc je kipar, ki ne kaže posebne globine; stvari so dokaj spretno narejene, vendar brez vsake iskre. Najboljša je „Magdalena“, sicer precej konvencionalna, toda vsaj v masi dobro zamišljena.

V nadaljnih prostorih, v večji in stranski sobi ter kabinetu, razstavljajo člani „K. S. U.“ s svojimi gosti. —

Ferdinand Vesel stremi za neefektiranim načinom izražanja, vsak material mu je dobro došel, da doseže svoj monumentalno-enostavni učinek. Dolgo mora človek stati pred temi temnimi slikami, da občuti njih moč in ubranost. Zlasti pri „Usodi umetnika“ in „Krotanju moči“ so mišičaste postave kot pri Rubensu. — Matej Sternen kaže, da je stal pod različnimi vplivi in gre malo preveč za hipnim efektom, je pa sicer velika potencia in rutiniran do skrajnosti. „V salonu“ je izborna izvedena, posebno v levem spodnjem delu. Pri pokrajinskih slikah motijo nekoliko premočni kontrasti tonov daljavo zračne perspektive. Gospa Klein-Sternen hodi približno ista pota kot njen soprog. — Hinko Smrekar, ki razstavlja svoje karikature in pravljice, je izredno nadarjen in originalna prikazen v našem slikarstvu. V avtokarikaturi, ki nosi španski podpis: „Don Henryquez Smerecara de Lubiana y Carniola“, je čudovito združil ves svoj bridki humor in brezobzirnost. — Ivan Vavpotič je uglajen umetnik, ki se mu obnesejo detajli. — Ivan Franke marljivo slika v svoji stari maniri. — Z enim prav posrečenim umotvorom se je udeležila Henrika Šantel; bogatejši je Saša Šantel, ki pa ne nudi mnogo zanimivega. — Kot gostje „Kluba S. U.“ so razstavili Rud. Gasperin, H. Gerbič in Fran Ropret.

Ta jesenska razstava je bogatejša in raznovrstnejša, kakor so bile običajno dosedanje. Naj sledi moralnemu uspehu enak materialen!

